

5. *Larix polonica* Rac. — Modrzew polski

Pierwszym, który zwrócił uwagę na odrębność modrzewia polskiego był M. Raciborski (1890, Kosmos, 15), jednakże nie nadał mu nazwy łacińskiej. Nazwy *Larix polonica* Rac. użył dopiero w roku 1912 Z. Wójcicki (Obrazy roślinności Królestwa Polskiego, 2) w opisie modrzewi z Góry Chełmowej koło Nowej Słupi. W roku 1913 W. Szafer (Kosmos, 38) dokładnie opisał modrzew polski i porównał go z innymi modrzewiami euroazjatyckimi; diagnozę łacińską sporządzili w 1919 roku M. Raciborski i W. Szafer (Flora Polska, 1).

Niektórzy botanicy uważają modrzew polski za odrębny gatunek, a inni tylko za odmianę względnie podgatunek modrzewia europejskiego (*L. decidua* Mill. subsp. *polonica* (Rac.) Dom.). Wydaje się jednak, że posiada on na tyle wystarczającą ilość cech morfologicznych i hodowlanych; że na ich podstawie można uznać ten modrzew za samodzielny gatunek. *L. polonica* wykazuje dużą zmienność pod względem morfologicznym, głównie kwiatów i szyszek. Do tej pory wyróżniono u niego kilka form jak: *f. rubriflora* Szaf., *f. viridiflora* Szaf., *f. typica* Szaf., *f. pienina* Szaf.

Początkowo *L. polonica* uważany był za endemit flory polskiej. W późniejszych latach znaleziono jeszcze jego stanowiska w Czechosłowacji, w południowo-zachodniej europejskiej części ZSRR i w Rumunii. W Czechosłowacji występuje najobficiej w Wysokich Tatrach i w Pieninach (Futák i inn., 1966, Flora Slovenska, 2). Z Ukrainy modrzew polski wymieniany jest z lasów karpaccich i to tylko z czterech stanowisk (Środoń, 1937, Ochr. Przyr., 7; Barbaryč, 1965, Vyznačnyk roslyn Ukrainy), a z terenu Rumunii, z gór Bistriței, Ciucașului, Bucegi, Lotrului, Gilăului, Trascăului (Dumitriu-Tătăranu, 1960, Arbori și Arbusti Forestieri și ornamentali cultivati în RPR). Ogólną mapę występowania modrzewia polskiego w Europie podał w roku 1953 K. Rubner (Die pflanzengeographischen Grundlagen des Waldbaues), a następnie H. Meusel, E. Jäger, E. Weinert (1965, Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora).

Modrzew polski rośnie u nas głównie na nizinach, niekiedy jednak spotykany jest w górach i to na znacznych wysokościach, np. w Tatrach polskich — do 1250 m n.p.m., Czuba Roztocka (Fabijanowski, 1964, Chron. Przyr. Ojcz. 20, 2), a po południowej stronie Tatr w Czechosłowacji — do 1620 m n.p.m., Kozi Grzbiet (Pawłowski, 1956, Flora Tatr, 1). Obecnie występuje u nas pojedynczo lub w małych grupach na stanowiskach rozproszonych. Największe jego skupienia znajdują się na Wyżynie Małopolskiej, gdzie rośnie w lasach w formie domieszki lub też niekiedy tworzy własne drzewostany, jak np. na Górze Chełmowej pod Nową Słupią, w Majdowie koło Skarżyska i w Małej Wsi pod Grójcem. Poza tym pojawia się na Wyżynie Lubelskiej, w Beskidach Zachodnich, w Pieninach, Tatrach i na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej.

Na nizinach *L. polonica* najczęściej rośnie na żyznej, świeżej glebie, a w górach występuje na skałkach wapiennych i na piaskowcach. Nie tworzy odrębnych zespołów, ale rośnie najczęściej w zmieszaniu wraz z bukiem i z jodłą. Jest mniej światłolubnym gatunkiem niż *L. decidua*, znosi dobrze ocienienie boczne i odznacza się znaczną odpornością na choroby; często wprowadzany jest do uprawy w lasach nizinnych.

Celem ochrony cenniejszych drzewostanów modrzewia polskiego lub jego krańcowych stanowisk utworzono szereg rezerwatów, z których dla przykładu wymienić można: rezerwat na Górze Chełmowej pod Nową Słupią, „Świnia Góra” w lasach bliżyńskich, „Modrzewina” w Małej Wsi pod Grójcem, „Borowisko” w Płonem nad Drwęcą, „Trębaczew” w powiecie Rawa Mazowiecka, „Lubiaszów” w powiecie Piotrków Trybunalski, „Modrzyna” koło Przełęczy Dukielskiej w powiecie Krosno i „Modrzewie” w Kluskowcach nad Dunajcem.

Modrzew polski stanowi obiekt wielostronnych badań, co znalazło swój wyraz w licznych publikacjach.

Dotyczą one zarówno jego historii, jak i rozmieszczenia, ochrony, morfologii, własności produkcyjnych i hodowlanych oraz możliwości uprawy na szerszą skalę: S. Bałut (1967, Sylwan, 111), S. Barański (1959, Sylwan, 103), J. Goetz (1951 - 1952, Acta Soc. Bot. Pol., 21), W. Jedliński (1918, Spraw. Kom. Fizjograf., 52; 1922, O granicach naturalnego zasięgu buka, jodły, świerka i innych drzew), S. Kasprzyk (1963, Las Polski, 11), S. Kocięcki (1963, Sylwan, 107), W. Kulesza (1927, Sylwan, 45), K. Maciejowski (1956, Sylwan, 100), Z. Mastyński (1968, Sylwan, 112), Z. Niwiński, S. Zmysłowska (1964, Sylwan, 108), T. Szczęsny (1963, Fragm. Fl. et Geobot., 9, 4), D. Szymkiewicz (1921, Sylwan, 39), S. Tyszkiewicz (1931, Sylwan, 49), S. Wierdak (1921, Sylwan, 39; 1927, Sylwan, 45). Ponadto znane są także prace dotyczące wprowadzenia modrzewia polskiego do lasów w niektórych krajach Europy, jak w Danii (Bornebusch, 1948, Sylwan, 92), w Wielkiej Brytanii (Zadurowicz, 1948, Sylwan, 92) i na Węgrzech (Tusko, 1963, Sylwan, 107).

Rozmieszczenie *L. polonica* w Polsce było wielokrotnie opracowywane. Zarówno punktowe mapy jego stanowisk, jak i granice zasięgu wykreślili: F. Pax (1917, Die Pflanzenwelt Polens), M. Raciborski i W. Szafer (1919, l. c.), W. Jedliński (1922, l. c.), W. Szafer, (1954, Atlas Polski, 2; 1959, Szata Roślin. Polski, 2).

The first to note that the Polish larch has features distinguishing it from the European larch was M. Raciborski (1890, Kosmos, 15), however he did not supply it with a Latin name. The name *Larix polonica* Rac. has been used for the first time by Z. Wójcicki in 1912 (Obrazy roślinności Królestwa Polskiego, 2) in a description of the larches from Chełmowa Góra near Nowa Słupia. In 1913 W. Szafer (Kosmos, 38) has described the Polish larch in detail and compared it with other Eurasiatic larches. A Latin diagnosis has been prepared by M. Raciborski and W. Szafer in 1919 (Flora Polska, 1).

Some botanists believe that the Polish larch is a separate species, while others consider it as being only a subspecies of the European larch (*L. decidua* Mill. subsp. *polonica* (Rac.) Dom.). It does however appear that it is characterized by a sufficient number of morphological and silvicultural properties that would merit considering it as a distinct species. *L. polonica* is considerably variable in its morphology, particularly that of flowers and cones. So far several forms have been described within the species such as: f. *rubriflora* Szaf., f. *viridiflora* Szaf., f. *typica* Szaf., f. *pienina* Szaf.

Originally *L. polonica* was considered to be an endemic species for the Polish flora. In later years however stands of it have been also found in Czechoslovakia, in the south-western part of European USSR and in Romania. In Czechoslovakia it is most abundant in the Tatras and in the Pieniny (Futák and others, 1966, Flora Slovenska, 2). From the Ukraine the Polish larch has been reported from the Carpathian forests from only four stands (Śródnoń, 1937, Ochr. Przyr., 7; Barbaryč, 1965, Vyznačnyk roslyn Ukrajinny) and in Romania stands are known from the mountains Bistriței, Ciusașului, Bucegi, Lotrului, Gilăului, Trascăului (Dumitriu-Tătăranu, 1960, Arbori și Arbusti Forestieri și ornamentali cultivati în RPR). A general map of Polish larch occurrence in Europe has been prepared in 1953 by K. Rubner (Die pflanzengeographischen Grundlagen des Waldbaues), and then by H. Meusel, E. Jäger, E. Weinert (1965, Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora).

In Poland the Polish larch grows primarily in the lowlands, it is however sometimes also found in the mountains at considerable elevations, as for example in the Polish Tatras up to 1250 m, on Czuba Roztocka (Fabijanowski, 1964, Chron. Przyr. Ojcz., 20, 2) and on the southern slopes of the Tatras in Czechoslovakia at 1620 m elevation, on Kozi Grzbiet (Pawłowski, 1956, Flora Tatr, 1). Presently it occurs in Poland as single trees or in small groups scattered in stands of other species. The largest number of groups occur in the Małopolska Upland, where it grows in forests as a supplementary species or even forms stands of its own as on Góra Chełmowa near Nowa Słupia, in Majdów near Skarżysko and in Mała Wieś near Grójec. Besides it occurs also in the Lublin Upland, in the Western Beskids, in the Pieniny, in the Tatras and on the Wielkopolsko-Kujawska Lowland.

In the lowlands, *L. polonica* grows best on fertile, fresh soil while in the mountains it occurs on limestone and sandstone rocks. It does not form separate associations, but grows most commonly mixed with beech and fir. It is less light demanding than *L. decidua* and can thrive well when shaded from the side. It is characterized by considerable resistance to diseases. It is frequently introduced into the lowland forests

In order to protect the more valuable stands of Polish larch or its extremal stands several nature reserves have been established of which a few can be mentioned here, namely the reserve on Góra Chełmowa near Nowa Słupia, „Świnia Góra” in the Bliżyn forests, „Modrzewina” in Mała Wieś near Grójec, „Bobrowisko” in Płonne on the Drwęca river, „Trębaczew” in the Rawa Mazowiecka county, „Lubiaszów” in the Piotrków Trybunalski county, „Modrzyna” near the Dukielska Przełęcz in Krosno county and „Modrzewie” in Kluszkowce on the Dunajec river.

The Polish larch is an object of multifold studies, which is reflected in many publications. These concern its history as well as distribution, protection, morphology, utilization, silviculture and the possibility of cultivation on a wide scale: S. Bałut (1967, Sylwan, 111), S. Barański (1959, Sylwan, 103), J. Goetz (1951 - 1952, Acta Soc. Bot. Pol., 21), W. Jedliński (1918, Spraw. Kom. Fizjograf., 52; 1922, O granicach naturalnego zasięgu buka, jodły, świerka i innych drzew), S. Kasprzyk (1963, Las Polski, 11), S. Kocięcki (1963, Sylwan, 107), W. Kulesza (1927, Sylwan, 45), K. Maciejowski (1956, Sylwan, 100), Z. Mastłyński (1968, Sylwan, 112), Z. Niwiński, S. Zmysłowska (1964, Sylwan, 108), T. Szczęsny (1963, Fragm. Fl. et Geobot., 9, 4), D. Szymkiewicz (1921, Sylwan, 39), S. Tyszkiewicz (1931, Sylwan, 49), S. Wierdak (1921, Sylwan, 39; 1927, Sylwan, 45).

Also it is known that Polish larch is being introduced into the forests of some other European countries, such as Denmark (Bornebusch, 1948, Sylwan, 92), Great Britain (Zadurowicz, 1948, Sylwan, 92), and Hungary (Tusko, 1963, Sylwan, 107).

The distribution of *L. polonica* in Poland has been described on several occasions. Both point maps of stands of this species as well as limits of the range have been drawn by: F. Pax (1917, Die Pflanzenwelt Polens), M. Raciborski, W. Szafer (1919, l. c.), W. Jedliński (1922, l. c.); W. Szafer (1954, Atlas Polski, 2; 1959, Szata Roślinna Polski, 2).

Первым, кто обратил внимание на особенности польской лиственницы, был М. Рациборски (1890, Kosmos, 15), однако он не присвоил ей латинского названия. Название *Larix polonica* Rac. употребил только лишь в 1912 году З. Вуйциcki (Образы roślinności Królestwa Polskiego, 2) в описании лиственницы с Хелмовой Гумы около Новой Слупи. В 1913 году В. Шафэр (Kosmos, 38) подробно описал польскую лиственницу и сравнил её с иными евразийскими лиственницами; латинский диагноз составили в 1919 году М. Рациборски и В. Шафэр (Flora Polska, 1).

Некоторые ботаники считают польскую лиственницу отдельным видом, а иные — только лишь разновидностью либо подвидом европейской лиственницы (*L. decidua* Mill. subsp. *polonica* (Rac.) Dom.). Кажется, однако, что обладает она настолько достаточным количеством морфологических и растениеводственных признаков, что на основании их можно признать эту лиственницу самостоятельным видом. *L. polonica* обнаруживает большую изменчивость в морфологическом отношении, главным образом — цветов и шишек. До настоящего времени выделены у неё несколько форм, как: *f. rubriflora* Szaf., *f. viridiflora* Szaf., *f. typica* Szaf., *f. pienina* Szaf.

Сначала *L. polonica* считалась эндемом польской флоры. В позднейшие годы найдены были её местоположения ещё и в Чехословакии, в юго-западной европейской части СССР и в Румынии. В Чехословакии обильнее всего она выступает в Высоких Татрах и в Пенинских горах (Futák и др., 1966, Flora Slovenska, 2). С Украины польская лиственница указывается из карпатских лесов и то только из четырёх местонахождений (Środoń, 1937, Ochr. Przyr., 7; Барбарич, Визначник рослин України, 1965), а с территории Румынии — с гор Bistriței, Ciucașului, Bucegi, Lotrului, Gilăului, Trascăului (Dumitriu—Tătăranu, 1960, Arbori și Aibuști Forestieri și ornamentali cultivati în RPR.) Общую карту местонахождений польской лиственницы в Европе составил в 1953 году К. Рубнер (Die pflanzengeographischen Grundlages des Waldbaues), а потом Г. Мейзел, Е. Егер, Е. Вайнерт (1965, Vergleichende chorologie der zentral-europäischen Flora).

Польская лиственница растёт у нас главным образом на низменностях, иногда, однако, встречается в горах и то на значительных высотах, напр. в Польских Татрах — до 1250 м над ур. м., Чуба Ростокская (Fabijanowski, 1964, Chron. Przyr. Ojez. 2), а на южной стороне Татр в Чехословакии — до 1620 м над ур.м., Кози Гжбет (Pawłowski, 1956, Flora Tatr, 1).

В настоящее время она выступает у нас поодиночке либо в малых группах на рассеянных местонахождениях. Самые большие её скупления находятся на Малопольской Возвышенности, где она растёт в лесах в форме домешанной либо также составляет иногда собственные древостои как напр. на Хемовой Гуре под Новой Слупией, в Майдове около Скаржиска и в Малой Вси под Груйцем. Кроме того появляется на Люблинской Возвышенности, в Западном Бескиде, в Пеннинских горах, Татрах и на Великопольско-Куявской низменности.

На изменностях *L. polonica* лучше всего растёт на плодородной свежей почве, а в горах выступает на известковых породах и на песчаниках. Не составляет отдельных ассоциаций, но чаще всего растёт в смешанном древостое вместе с буком и с пихтой. Она менее светолюбивый вид, чем *L. decidua*, хорошо переносит боковое затенение и отличается значительной невосприимчивостью к болезням; часто вводится в культуру в низменных лесах.

Для охраны более ценных древостоев польской лиственницы либо её крайних местонахождений создан ряд заповедников, из которых для примера можно назвать: заповедник на Хелмовой Гуре под Новой Слупией, „Сьвиня Гура” в ближних лесах, „Моджевина” в Малой Вси под Груйцем, „Бобровиско” в Плонне, „Тренбачев” в пов. Рава Мазовецка, „Любашув” в пов. Пётркув Трибунальский, „Моджина” около Дукельского перевала в пов. Кросно и „Моджеве” в Ключковцах на Дунайце.

Польская лиственница составляет объект многосторонних исследований, что нашло своё отражение во многих публикациях. Они касаются её истории, равно как и её размещения, охраны, морфологии, производственных и растениеводственных качеств а также возможности разведения, в широком масштабе (S. Bałut, 1967, Sylwan, 111; S. Barański, 1959, Sylwan, 103; J. Goetz, 1951 - 1952, Acta Soc. Bot. Pol., 21; W. Jedliński, 1918, Spraw. Kom. Fizjograf., 52; 1922, O granicach naturalnego zasięgu buka, jodły, świerka i innych drzew; S. Kasprzyk, 1963, Las Polski, 11; S. Kocięcki, 1963, Sylwan, 107; W. Kulesza, 1927, Sylwan, 45; K. Maciejowski, 1956, Sylwan, 100; Z. Mastyiński, 1968, Sylwan, 112; Z. Niwiński, S. Zmysłowska, 1964, Sylwan, 108; T. Szczęsny, 1963, Fragm. Fl. et Geobot., 9, 4; D. Szymkiewicz, 1921, Sylwan, 39; S. Tyszkiewicz, 1931, Sylwan, 49; S. Wierdak 1921, Sylwan, 39; 1927, Sylwan, 45).

Кроме того известны также работы, касающиеся введения польской лиственницы в леса некоторых стран Европы, как в Дании (Bornebusch, 1948, Sylwan, 92), в Великобритании (Zadurowicz, 1948, Sylwan, 92) и в Венгрии (Tusko, 1963, Sylwan, 107).

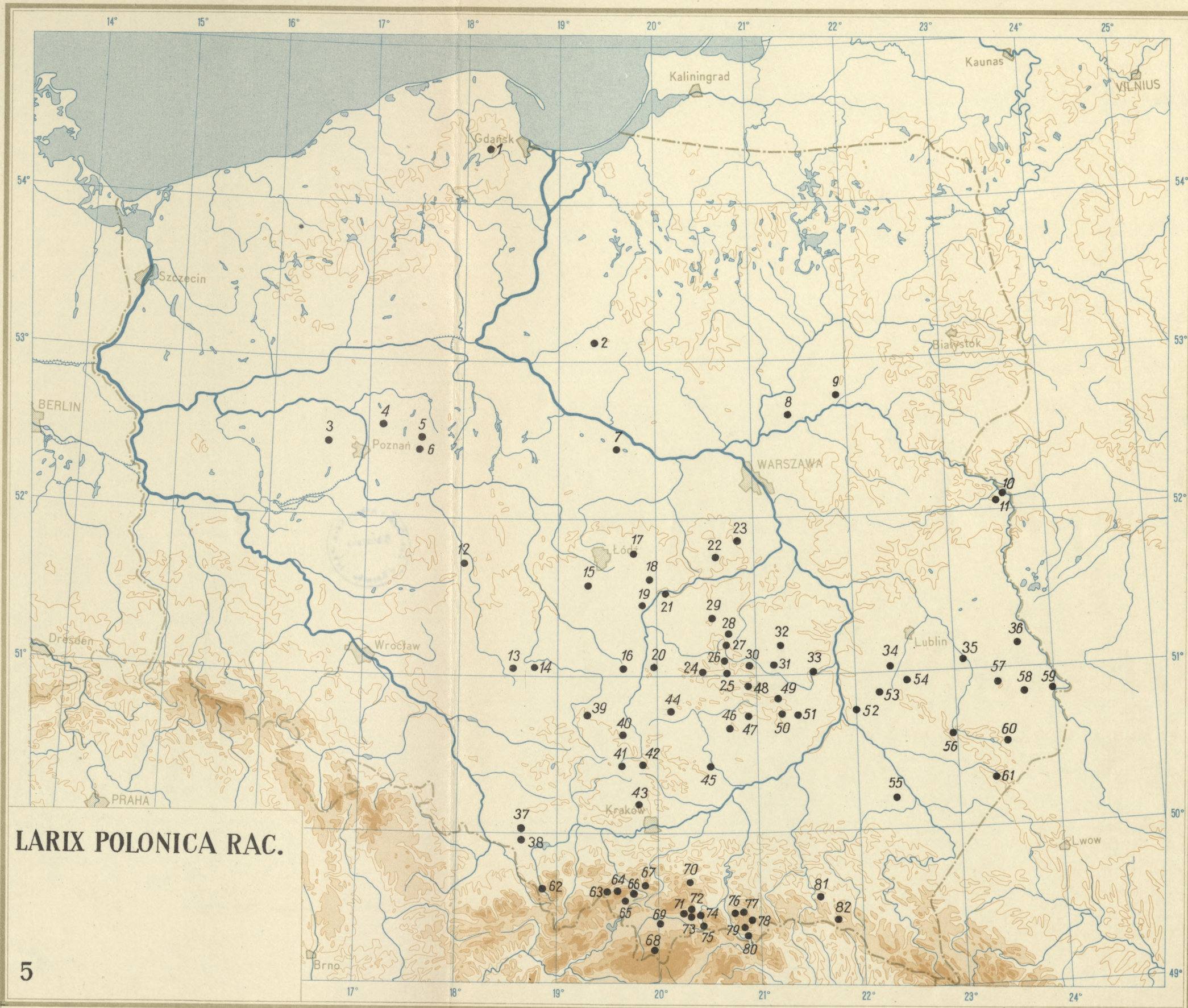
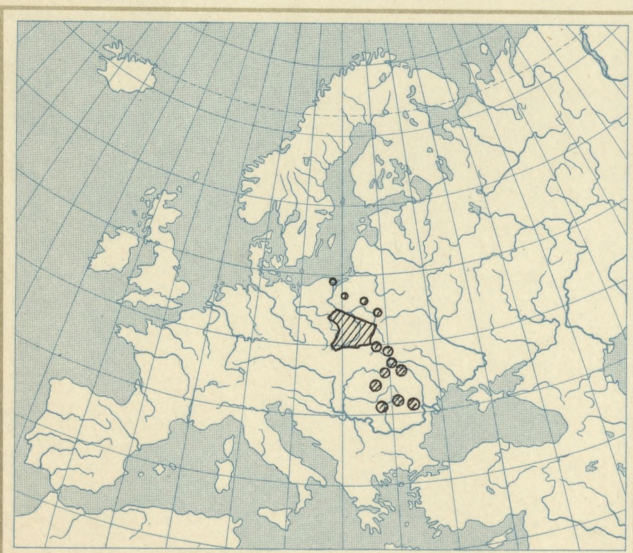
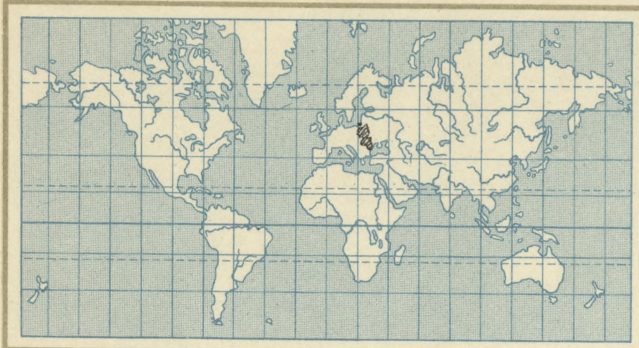
Размещение *L. polonica* в Польше многократно обсуждалось. Точечные карты её местонахождений равно как и границы распространения начертили: F. Pax, 1917, Die Pflazenwelt Polens; M. Raciborski, W. Szafer, 1919, l. c.; W. Jedliński, 1922, l. c.; W. Szafer, 1954, Atlas Polski, 2; 1959, Szata Rośl. Polski, 2.

STANOWISKA - LOCALITIES - МЕСТОНАХОЖДЕНИЯ

1. Kartuzy - „Stare Modrzewie w Kartuzach” (Jarosz, 1951, Parki Narodowe i Rezerваты Природы; 1956, Krajobrazy Polski; Aleksandrowicz, Drzał Medwecka-Kornaś, 1969, Mapa - Parki Narodowe i Rezerваты Природы w Polsce).
2. Rezerwat „Bobrowisko” w Płonem nad Drwęcą (Szymkiewicz, 1921, l. c.; Miklaszewski, 1928, Lasy i leśnictwo w Polsce; Bunikiewicz, 1930, Ochr. Przyr., 10; Szafer, 1934, l. c.; Jarosz, 1951, l. c.; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.); Na Górze Modrzewiowej w Płonem w Nadl. Konstanczewo (Jarosz, 1956, l. c.; Szafer, 1959, l. c.); Rezerwat „Tomkowo” w Tomkowie nad Drwęcą (Szafer, 1934, l. c. Jarosz, 1951, l. c.; 1956, l. c.; Szczęsny, 1963, l. c.; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
3. Rezerwat „Duszniczki”, Nadl. Pniewy, powiat Szamotuły (Zarząd. Min. L. i P. D., 1959, Chron. Przyr. Ojcz., 15, 1; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
4. Rezerwat „Klasztorne Modrzewie k. Dąbrówki Kościelnej” Nadl. Łopuchówko, powiat Oborniki (Jarosz, 1956, l. c., Monitor Polski, 1962, 81, poz., 382; W. K., 1963, Chron. Przyr. Ojcz. 19, 2; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
5. Nadl. Czerniejewo: Leśn. Głozyna, Leśn. Goranin (Jarosz, 1956, l. c. Dominik, 1949 - 1950, Acta Soc. Bot. Pol., 20).
6. Rezerwat „Noskowo”, Nadl. Czerniejewo (Jarosz, 1951, l. c.; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
7. Nadl. Łąck, powiat Gostynin (Miklaszewski, 1928, l. c.; Maciejowski, 1952, Modrzew, P. W. R. i L.).
8. Leśn. Dąbrowa, Nadl. Lemany koło Wyszkowa (Szafer, 1934, l. c.).
9. Leśn. Czuraj, oddz. 3, Nadl. Grabownica (Bartniczak, 1961, Chron. Przyr. Ojcz., 17, 1).
10. Neple nad Bugiem u ujścia rzeki Krzny (Jarosz, 1951, l. c.; 1956, l. c.).
11. Dobryń k. Białej Podlaskiej (Ejjałkowski, 1959, Fragm. Fl. et Geobot. 5, 1)?
12. Rezerwat „Majówka” k. Namysłaków powiat Ostrów Wielkopolski (Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
13. Praszka (Miklaszewski, l. c., Maciejowski, 1952, l. c.)?
14. Parzymiechy (Miklaszewski, l. c., Maciejowski, 1952, l. c.)?
15. Zalesie w powiecie Łask (Herszlikówna, Potęga, 1931, Ochr. Przyr., 11; Szafer, 1934, l. c.).
16. Koło Kobieli Wielkich - stary park dworski (Szafer, 1934, l. c.); modrzew w ogrodzie kościelnym w Wielgomłynach, powiat Radomsko (Hryniewiecki, 1931, Ochr. Przyr., 11)?
17. W Kolużkach Starych (Olaczek, 1963, Chron. Przyr. Ojcz., 19, 2).
18. Leszczyny w powiecie Rawa Mazowiecka (Miklaszewski, 1928, l. c.; Maciejowski, 1952, l. c.).

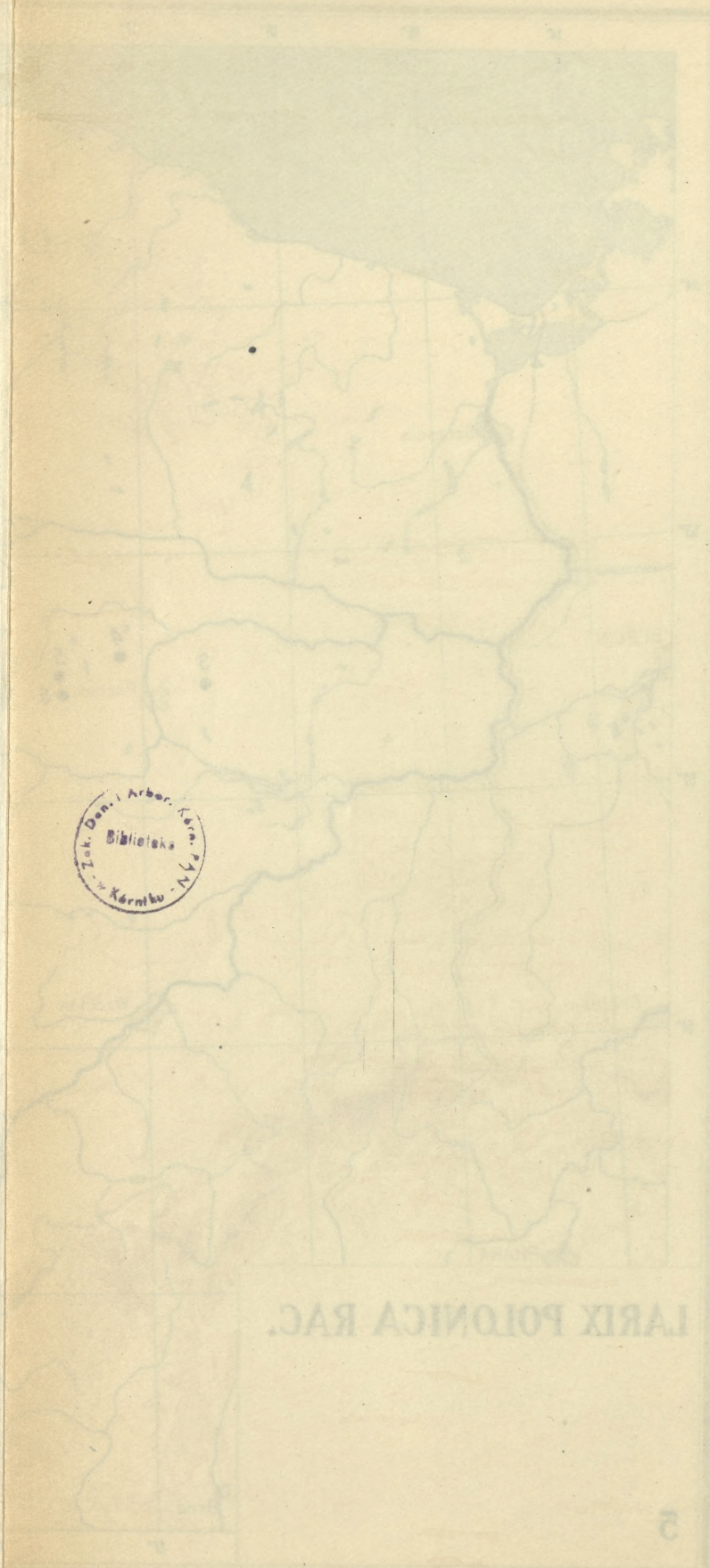
19. Rezerwat „Lubiaszów” w powiecie Piotrków Trybunalski (Kulesza, 1925, Kosmos, 50; Jarosz 1956, l. c.; Urbanek, 1959, Zeszyty Nauk. U. Ł. ser. 2., 5; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
20. Leśn. Przedbórz w powiecie koneckim (Jedliński, 1948, Modrzew polski (*Larix polonica*), jego znaczenie ze stanowiska leśnego oraz analiza pionowa. Koło Leśn. SGGW).
21. Tomaszów Maz. — za Pilicą (Kulesza, 1929, Czasopismo Przyrodnicze, 3, 1/2).
22. Rezerwat „Trębaczew”, Nadl. Rawa Mazowiecka (Jarosz, 1951, l. c.; 1956, l. c.; Zarząd. Min. L. i P. D., 1959, Chron. Przyn. Ojez., 15, 1; Mowszowicz, 1961, Chron. Przyn. Ojez., 17, 4; 1963, Przyroda Polska, 4; 1963, Łódź. Tow. Nauk. wyd. 3., 94; Szczesny, l. c.; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
23. Rezerwat „Modrzewina” w Małej Wsi koło Grójca (Kobendza, 1930, Acta Soc. Bot. Pol., 7; Zera, 1930, Sylwan, 48; Tyszkiewicz, l. c.; Szafer, 1934, l. c.; Graniczny, 1948, Sylwan, 92; Jarosz, 1951, l. c.; 1956, l. c.; Mowszowicz, 1961, Chron. Przyn. Ojez., 17, 5; Szczesny, l. c.; Tumiłowicz, 1955, Roczn. Sekcji Dendrol. P.T.B., 10; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
24. Leśn. Samsonów (Szafer, 1921, Ochr. Przyn., 2; Jedliński, 1948, l. c.).
25. Leśn. Dalejowice, Góra Dalejowska (Barański, 1963, Ochr. Przyn., 29).
26. Rezerwat „Swinia Góra” w lasach bliźnijskich (Jarosz, 1951, l. c.; 1956, l. c.; Barański, 1963, l. c.; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
27. Lasy koło Majdowa (Szafer, 1921, l. c.; Kulesza, 1927, l. c.; Jedliński, 1948, l. c.); Cichostowice pod Skarżyskiem (Tyszkiewicz, l. c.; Jarosz, 1951, l. c.); Leśn. Szydłowice: Skarżysko, Majdów, Pogorzale (Jedliński, 1948); Rezerwat „Mroczków” koło Mroczkowa w powiecie końskie (Jarosz, 1956, l. c.; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
28. Okolice Chlewisk (Szafer, 1921, l. c.).
29. Lasy Giełnowsko-Przysuskie w powiecie Opoczno; lasy chłopskie Giełnowa koło wsi Zielonka (Maciejowski, 1952, l. c.).
30. Wieś Szklenie w powiecie iłżeckim; leśn. Starachowice (Jedliński, 1948, l. c.).
31. Michałów w powiecie iłżeckim (Szafer, 1934, l. c.).
32. Borsuki na południe od Ilży (Szafer, 1921, l. c.); Nadl. Marcule, leśn. Borsuki-Piotrowe Pole (Jarosz, 1951, l. c.; 1956, l. c.); przy drodze Błażeny Górne — Grabowiec; między Borsukami a Podkowieńcem, gmina Błażeny Górne (Szafer, 1934, l. c.).
33. Bałtów nad Kamienną (Jarosz, 1956, l. c.).
34. Skorczyce w powiecie janowskim (Koporska, 1929, Acta Soc. Bot. Pol., 6; Szafer, 1934, l. c.).
35. Lopiennik w powiecie Krasnostaw (Koporska, 1929, l. c.).
36. Wolwinów koło Chełmna (Fijałkowski, 1959, l. c.).
37. Jankowice w powiecie rybnickim (Szafer, 1934, l. c.).
38. Jastrzab Dolny (Jastrzębie) (Szafer, 1934, l. c.); Nadl. Hażle, leśn. Kalembica k. Markłowic (Jarosz, 1951, l. c.).
39. Kamienne Górki w Sokolich Górach koło Częstochowy (Błaszczyk, 1949, Materiały do fizjografii kraju PAU, 19).
40. Sokolniki w powiecie włoszczowskim (Błaszczyk, 1959, Fragm. Fl. et Geobot., 5, 1).
41. Nadl. Pilica, leśn. Smoleń (Jarosz, 1951, l. c.; Zarząd. Min. L. i P. D., 1960, Chron. Przyn. Ojez. 16, 3)?
42. Miechowskie, nieliczne okazy w lesie sosnowym koło Kępa (Kozłowska, 1923, Spraw. Kom. Fizjogr., 57).
43. Ojców — grupa modrzewi (Szafer, 1934, l. c.).
44. Miejscowość Kępa w gminie Oksa w powiecie Jędrzejów (Szafer, 1934, l. c.).
45. Złota w powiecie pińczowskim, Nadl. Teresów, leśn. Zawarza (Spraw. K.O.P. kieleckiego oddziału P.T.K. za rok 1930/31, 1931, Ochr. Przyn. 11; W. S., 1931, Ochr. Przyn. 11; Jarosz, 1951, l. c.; 1956, l. c.).
46. Leśn. Chmielnik na południe od Daleszyc w powiecie kieleckim (Jedliński, 1948, l. c.).
47. Ryty Dół, leśn. Wymysłów, Nadl. Daleszyc w okolicy Makoszyn (Jarosz, 1951, l. c.; 1956, l. c.).
48. Leśn. Bodzentyn w powiecie iłżeckim (Jedliński, 1948, l. c.).
49. Rezerwat „Serwis”, Nadl. Święta Katarzyna (Szafer, 1934, l. c.); Na Górze Chełmowej pod Nową Słupią (Raciborski, 1890, l. c.; Szafer, 1913, l. c.; Szafer 1921, l. c.; Kulesza, 1927, l. c.; Tyszkiewicz, 1931, l. c.; Szafer, 1934, l. c.; Jedliński, 1918, 1922, 1948, l. c.; Jarosz, 1951, l. c.; 1956, l. c.; Goetz, l. c.; Pawłowska, 1953, Ochr. Przyn., 21; Pachlewski, 1953, Acta Soc. Bot. Pol., 22; Krzysztofik, 1962, Las polski, 19; Strawiński, 1963, Annal. UMCS, 17; Szczesny, l. c.; Niwiński, Zmysłowska, l. c.).
50. W powiecie opatowskim: w Woli Łagowskiej; w Łazach (Jedliński, 1948, l. c.).
51. Koło Iwanisk w powiecie opatowskim (Jedliński, 1948, l. c.).
52. Lasy mieszane koło Gościeradowa w powiecie Janów Lubelski (Koporska, 1929, l. c.; Jedliński, 1948, l. c.).
53. Oblęcín koło Kraśnika (Fijałkowski, 1960, Fragm. Fl. et Geobot. 6, 3).
54. Gałczów-Barki koło Bychawy (Fijałkowski, 1959, l. c.).
55. Rezerwat „Zmysłowska” w powiecie Leżajsk (Jarosz, 1951, l. c.; 1956, l. c.; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
56. Na „Bukowej Górze” pod Zwierzynicem (Brzyski, 1958, Chron. Przyn. Ojez., 14, 1).
57. Około 0,5 km na północ od Kraśniczyna (Brzyski, l. c.); Kraśniczyn koło Wojślawic, 2 km na północ od tego osiedla w Nadl. Zamość (Fijałkowski 1960, l. c.).
58. Białowody na południe od Wojślawic (Fijałkowski, 1959, l. c.).
59. Szpikołosy koło Hrubieszowa (Fijałkowski, 1959, l. c.).
60. Skrzypny Ostrów koło Tomaszowa Lubelskiego (Brzyski, l. c.; Szczesny, l. c.; Aleksandrowicz, Drzał, Medwecka-Kornaś, l. c.).
61. „Bukowy Las” około 5 km na zachód od Narola (Brzyski, l. c.).
62. Czantoria koło Ustronia (Truskowska, 1951, Annal. UMCS, ser. C, 5).
63. Mozorny Groń, Budownia, Sucha Góra, Zawoja (Stuchlik, Stuchlikowa, 1962, Fragm. Fl. et Geobot., 8, 3); ustóp Babiej Góry w Zawoi (Szafer, 1934, l. c.).
64. Oblak (Stuchlik, Stuchlikowa, l. c.).
65. Kielik (Stuchlik, Stuchlikowa, l. c.).
66. Jawor, Jaškowa, Spalenica, Burdelowa Góra, Malinowe (Stuchlik, Stuchlikowa, l. c.).
67. Osielec (Stuchlik, Stuchlikowa, l. c.).
68. Tatrzński Park Narodowy (Szafer, 1934, l. c.); Czuba w Dolinie Roztoki (Fabijanowski, 1964, Chron. Przyn. Ojez., 20, 2).
69. Łopuszna — na zlewisku poza kościołem (Szafer, 1934, l. c.).
70. Na stokach Mogielnicy w Pótrzeckach i nad osiedlem Mrózki (Dziewolski, 1959, Ekologia Polska, seria B, 5, 3).
71. Gorce: koło Studzionek (Kornaś, 1957, Monograph. Bot., 5).
72. W dolinie Ochotnicy: Koło Jezior pod Runkiem, przy ujściu Jurkowskiego Potoku, koło ujścia Kudowskiego Potoku (Kornaś, 1957, l. c.).
73. Koło Kluskowców Mizernej i Kudowa (Kornaś, 1957, l. c.); las modrzewiowy w Kluskowcach (Szafer, 1934, l. c.; Środoń, 1949, Chron. Przyn. Ojez., 5, 9/10; Jarosz, 1951, l. c.; Dziewolski, 1959, l. c.; Szczesny, l. c.).
74. W Paśmie Lubania; na żwirowiskach Dunajca koło Łakci; u południowych podnóży Lubania od strony Grywałdu (pod Żarnowcem) (Kornaś, 1957, l. c.); pod Luboniem koło Krościenka (Wołoszczak, 1895, Spraw. Kom. Fizjogr. PAU, 30); Krościenko nad Dunajcem (Szczesny, l. c.); okolice Krościenicy (Jarosz, 1951, l. c.; Kornaś, 1957, l. c.; Dziewolski, 1965, Fragm. Fl. et Geobot., 11, 1); okolice Hałuszowej (Dziewolski, 1965, l. c.); Góra Marszałek koło Krościenka nad Dunajcem (Szafer, 1934, l. c.; Jarosz, 1935, Prace Roln. Leśn. PAU, 16; Szafran, 1949, Chron. Przyn. Ojez., 5, 11/12; Kornaś, 1957, l. c.; Dziewolski, 1959, Chron. Przyn. Ojez., 15, 4).

75. Przechodki w Pieninach (Szafer, 1934, l. c.; Dziewolski, 1965, l. c.); na Przechodkach naprzeciw Potoku i w Leśnej (Sitowski, 1922, Ochr. Przyr., 3).
76. Ścianka nad Popradem naprzeciw Barcie (Kornaś, Medwecka-Kornasiowa, 1957, *Fragm. Fl. et Geobot.*, 3, 1).
77. Nad Żeleźnikową k. Nowego Sącza (Pawłowski, 1925, *Geobot. stosunki Sądeckizny*).
78. W Paśmie Jaworzyny (Pawłowski, 1925, l. c.).
79. Południowy stok Pusty Wielkiej (Pawłowski, l. c.).
80. Nadl. Muszyna, rezerwat „Obrożyska” na zboczach góry Mikowa (Pawłowski, l. c.; Szafer, 1934, l. c.; Jarosz, 1951, l. c.; Rydzak, 1952, *Annal. UMCS.* ser. C, 10; Fabijanowski, 1961, *Ochr. Przyr.*, 27); Góra Zamkowa w okolicy Muszyny (Rydzak, l. c.).
81. Łysa Góra koło Żmigrodu w powiecie Jasło (Jarosz, 1951, l. c.)?
82. Las Barwinek koło Przełęczy Dukielskiej, na małym wzgórzu 1 km na zachód od Barwinka (Wierdak, 1927, l. c.; Miklaszewski, 1928, l. c.; *Pismo Staro-*sty z Krosna p. Rappe, 1929, *Ochr. Przyr.*, 9; Szczęany, l. c.).

LARIX POLONICA RAC.

5

Inst. Dendrol. Arboret. Krasno
Biblioteka
Krasno

LARIX POLONICA RAC.

5

